

V ČSÚ probíhá velmi užitečný cyklus přednášek

Cyklus seminářů, ve kterém **externí odborníci přednášejí statistikům, pořádáme s jasným cílem, promyšleně a účelně. Na první pohled by se mohlo zdát, že všechno je předem dané a uživatelé nemohou statistiky ničím překvapit. Není tomu tak.**

V předchozích číslech časopisu jste se mohli dočíst o cyklu seminářů Uživatelé statistiky statistikům. V krátkých zprávách jsme se v devátém čísle zmínili o prvním takovém semináři, který úspěšně vedl předseda Úřadu pro technickou normalizaci, metrologii a státní zkušebnictví Milan Holeček. V následujícím čísle jsme pak přinesli stručnou informaci o semináři ke statistice neziskových institucí, pro který připravil některé zajímavé souvislosti zkušený pracovník Centra pro výzkum neziskového sektoru Tomáš Rosenmayer.

Byť si dovedeme živě představit mnohé využití statistických výsledků pro rozhodování, naši uživatelé nás často některými způsoby překvapí. A také přinášejí nové požadavky. Ne všem lze neprodleně vyhovět, je třeba sledovat náklady, ale podněty zkušených uživatelů nás vedou k hlubšímu zamyšlení a k hledání nových příležitostí ke zvýšení úrovně našich výstupů. To je samozřejmě důvodem, proč mezi uživateli hledáme odborníky, kteří jsou schopni své náměty a postřehy výstižně vyjádřit a nevyhýbají se věcné diskuzi.

Statistika a průmyslová práva

Jedním z takových odborníků byl zcela jistě Vladimír Rott, společník Patentové, známkové a advokátní kanceláře Rott, Růžička & Guttman, který je zároveň

patentovým i evropským známkovým zástupcem. V listopadu nám poutavě přednášel o statistice a průmyslových právech. V oblasti průmyslových práv, ochranných známek a při postihu výrobového pirátství jsou využívána jak mezinárodní, tak národní statistická data. Výsledek soudních sporů týkajících se práv spojených s patenty, licencemi či ochrannými známkami opravdu nelze dopředu s jistotou dobře odhadnout. Zřejmě i proto posluchači v malém osvěžujícím testu příliš neuspěli, když se bez hlubších znalostí jednotlivých případů pokoušeli sami odhadnout výsledek některých známkoprávních sporů. Úsměvnou příhodou jistě byla i zmínka o zařazení „nehmotných statků“, kam práva k patentům či průmyslovým vzorům patří, ke státním statkům. To se stalo těsně po revoluci v roce 1989 a v příslušném ministerstvu rychle nevěděli, kam tato práva zařadit, a tak

Vladimír Rott

přechodně došlo k onomu podivnému spojení. Nicméně vstřícnou spoluprací s odborníky dotčeného resortu náš host vyzdvihl jako příkladnou.

Vrátíme-li se do současnosti, pak často slyšíme naléhavé výzvy k nezbytnému zvýšení aktivity na poli výzkumu, vědy a inovací. Ale ono to s přihlašovaním patentů a přidělováním licencí není vůbec jednoduché. Především ani sám vynálezce často nemůže dobře odhadnout, zda se nemalé peníze vynaložené na licenční či patentové řízení brzy vrátí. Světový patent rozhodně není levná záležitost. Statistická data přesvědčivě ukazují, jak si v této oblasti Česká republika stojí. V porovnání s nejuspěšnějšími zeměmi máme jistě mnoho co dohánět. Ale pro výraznější pokrok ve výzkumu, vývoji a inovacích je rovněž nezbytné vytvořit vhodné podmínky, v neposlední řadě tento směr dobře finančně ocenit. Že se to v minulosti mnoha zemím vyplatilo, lze dokumentovat mj. i statistickými výsledky. A náš host nám předal i cenný podnět k dalšímu rozšíření naší vlastní práce. Dosud nemůžeme sdělit, zda nový požadavek budeme schopni brzy uskutečnit, přece jen musíme ještě zvážit, zda i naše finanční a kapacitní možnosti budou postačovat. Ale rozhodně jsme ocenili funkčnost zpětné vazby, kterou nám otevřená setkání ve výše zmíněném cyklu přinášejí.

Statistika a stavebnictví

Václav Matyáš

Tato zpětná vazba se potvrdila i při prosincové přednášce Václava Matyáše, prezidenta Svazu podnikatelů ve stavebnictví. Stavebnictví je těžce zkoušeno hospodářskou krizí. Jakkoliv se u některých větších zakázek projevila určitá setrvačnost a byly dokončovány některé stavební práce, od roku 2008 postupně klesal objem stavební výroby. Citujme slova našeho hosta: „Český statistický úřad si uvědomuje, že není jen zpracovatelem empirických dat a jejich distributorem mnohdy anonymním uživatelům, ale sám velmi dobře vnímá skutečnost, že některé specifické výstupy jsou určeny jistým oborům, konkrétním institucím. Svaz podnikatelů ve stavebnictví i většina jeho členů hledají a nacházejí souhrnné výstupy z dostupných dat, která jsou jim prospěšná nejen pro informaci, ale i pro zpracovávání vlastních analýz a pro svá plánování.“ Statistici

samozejmě nemohou za nepřiznivá čísla vývoje stavební výroby, nicméně právě tyto objektivně zjištěné údaje jsou pro podnikatele ve stavebnictví často jediným argumentem, který nemohou mediální partneři či politici přehlédnout nebo zpochybnit. ČSÚ zveřejňuje výsledky, které jsou pro uživatele ze stavebnictví první důležitou informací. Náš host si posteskl, že je mnozí redaktoři z hromadných sdělovacích prostředků bohužel nedovedou číst. Z krátkodobého sezónního meziměsíčního nárůstu nelze jednoduše usuzovat, že se „stavebnictví odlepilo ode dna“. Podnikatelů ve stavebnictví se dotkly úspory, které musel Český statistický úřad před několika lety zavést. Dříve ČSÚ zveřejňoval v podrobném členění měsíční souhrny stavebních prací, byť pouze v indexech. Na jednu stranu tak náš úřad snížil zátěž respondentů a zúžil agendu jednoho svého zjišťování, ale ukazuje se, že tato úspora nepříznivě dopadá na vybraný okruh uživatelů. Prezident Matyáš podtrhl význam Počtu zaměstnanců v oboru. Tento ukazatel má mnoho dopadů v sociální oblasti. Bylo by nanejvýš vhodné věnovat mu náležitou pozornost a zveřejňovat vždy jednoznačný přehled o skutečném počtu zaměstnanců ve stavebnictví. To samozejmě klade nároky nejen na respondenty, ale i na kontrolu správnosti a ověřování získaných údajů. Náš host poté zmínil i kompetenční zákon, podle kterého je ústředním orgánem státní správy pro stavebnictví Ministerstvo průmyslu a obchodu. To původně mělo pro oblast stavebnictví zajišťovat mj. i meziresortní komunikaci. Bohužel při postupném šetření došlo na tomto ministerstvu k rozpuštění odboru stavebnictví a posléze i všech činností, které sloužily stavebnictví, a to včetně statistických přehledů. O to více nyní stoupl význam výsledků zveřejňovaných Českým statistickým

úřadem. Protože Česká republika je členem EU a česká statistika má přístup k mnoha informacím z Eurostatu, uživatelé statistických informací by uvítali jejich zveřejňování Českým statistickým úřadem, aby sami nemuseli dohledávat tyto údaje na stránkách statistických úřadů evropských zemí. Jedná se například jak o výkony ve stavebnictví celkově, tak o podrobnější členění, dále o počty bytů na 1 000 obyvatel, o velikost těchto bytů, pracovní sílu, podíl stavebnictví na HDP a o mnoho dalších dostupných údajů. Podnětů z velmi pěkné přednášky a následné živé diskuse je tedy víc než dost.

Statistika výzkumu, vývoje a informační společnosti

Vladimír Albrecht

Náš cyklus pokračoval v lednu 2012 přednáškou Vladimíra Albrechta z Technologického centra AV ČR. Významný český odborník se dlouhodobě zabývá aplikacemi matematické statistiky a náhodných procesů v přírodních vědách. Pět let pracoval jako styčný úředník Světové zdravotnické organizace v ČR, přičemž se zaměřoval na otázky efektivity a ekonomiky zdravotnických systémů v Evropě. Kromě toho, že řídí projekt Národní informační centrum pro evropský výzkum, je národním kontaktním pracovníkem pro specifické

programy 6. rámcového programu „Občané a vládnutí ve znalostní společnosti a Věda a společnost“. Zajímá se o kvantitativní hodnocení (indikátory) vědy a výzkumu. A právě tato poslední věta z jeho představení na stránkách Technologického centra nemohla ujít naší pozornosti. Už proto ne, že statistika výzkumu, vývoje a informační společnosti patří v ČSÚ mezi ty velmi ceněné, a to nejen z českého, ale i z mezinárodního pohledu. Přestože mezi Technologickým centrem a ČSÚ existuje již několikaletá spolupráce, o další podněty a širší výměnu názorů nebyla nouze. Společně nám jde o to, abychom pro státní orgány s rozhodujícími pravomocemi předkládali smysluplné a podložené údaje. A pokud existují nové pohledy, nová data, pak se náš úřad rozhodně nebrání diskusi nad dosavadními výsledky vedoucími k dalšímu zvýšení kvality našich výstupů. Lednový host úřadu nás v poutavé přednášce upozornil na rozmanité milníky z historie Rámcových programů (dále RP). Nebudeme se zde věnovat poměrně rozsáhlému přehledu evropské administrativy spojené s rozvojem výzkumu a vývoje, pouze pro podtržení významu RP v této oblasti zmíníme nárůst jejich rozpočtu: zatímco rozpočet 6. RP zahájeného v roce 2002 činil 19,3 miliardy eur, pak rozpočet 7. RP započatého v roce 2006 byl již skoro třikrát vyšší, přesněji dosahoval 54 miliardy eur. Přitom na oblast vědy, výzkumu a inovací nelze nahlížet pouze účtně, tedy kolik členská země přispěla, tolik chce získat z EU zpět. Ano, administrativa projektů, jejich hodnocení a následný výběr podporovaných spolkne nemalé prostředky, takže lze říci, že z příspěvků členských zemí se přímo na vývoj, výzkum či inovace dostane zhruba 95 %. To ale neznamená, že by členské státy přispívaly jen na adminis-

trativu. Do onoho pomyslného účtování je nutné vždy započítat i výnosy, které výsledky výzkumu, vývoje a inovací přinášejí. A ty bývají nezanedbatelné. Jinak řečeno, kdybychom tuto oblast nepodporovali, museli bychom si vše nové kupovat. A jak jsme se již zmínili výše, patenty a licence jsou velmi nákladné. Česká republika je demokratickou zemí a nebude moci postupovat stylem „osvětleného monarchy“. Například tak, že si vybere 10 až 20 oblastí, přeplatí vědecké a inženýrské kapacity, zajistí jim veškeré dostupné podmínky a začne převádět nejnovější technologie vyvinuté na základě výsledků základního výzkumu do běžné praxe. Tím bychom drasticky omezili rozvoj všech ostatních oblastí. Na druhé straně je zřejmé, že na široký rozvoj všech směrů současného výzkumu nemáme dost sil a prostředků. Proto je vhodné zvažovat zavádění dalších ukazatelů úspěšnosti a efektivity výzkumů, jakkoliv musíme mít vždy na paměti, že vybereme-li například deset nejlepších oblastí, neznamená to, že bychom v jedenácté či dvanácté nemohli dosáhnout významného pokroku. Zkrátka a dobře, rádi bychom v ČSÚ přispěli k tomu, aby podklady k rozhodování o budoucnosti zaměřeni oblastí výzkumu a vývoje byly co nejlepší a celý postup rozhodování nepřipomínal pověstný systém brouka Pytlíka, jak se někdy o něm někteří výzkumníci či vědečtí pracovníci s trpkým úsměvem vyjadřují. Zcela určitě to bude možné, vždyť zájem o další hlubší spolupráci s Technologickým centrem Akademie věd ČR zdůraznila i předsedkyně ČSÚ Iva Ritschelová při pracovním setkání s Vladimírem Albrechtem krátce po jeho přednášce.

Jiří Kubín
oddělení vládních účtů